

Élhető városért dolgozom

Dr. Toller Lászlóval, Pécs Megyei Jogú Város polgármesterével beszélget *dr. Simor Ferenc*

Pécsi vezetőként hogyan éled meg azt, hogy Pécs olyan város amelyre kétezer év távlatából tekint-hetsz vissza, mint Pécs város polgármestere?

Elsősorban mint pécsi lakos és nem mint Pécs polgármestere találkozom a város történelmével, amely azért túlmutat a kétezer éven, hiszen kétezer éve bizonyíthatóan város, Nemeskürty tanár úr kutatásai szerint is. Ebben a kérdésben igazán az a szép, hogy ez a kétezer év megfogható, minden egyes évszázada és történeti kora kézzel megtapintható. Az avar kortól az ókeresztényekig, az avar kori emlékek, a bazilika kövei, a középkori bazilika kövei, az iszlám emlékek, a barokk, Mária Terézia kora, a szecsesszió, a XX. század nagy terméke a Bauhaus is jól látható, érzékelhető, megtapintható. Az ember szinte az ujjain érzi a történelmet. Ez kevés városban adatik meg, és ha kicsit tud is azokról a kövekről, hogy mi volt mögöttük, akkor nagyon jó érzés pécsinek lenni. Akiben van romantikus hajlam, akiben van egy kis érzelem, az a kövekben érzi azt a melegséget, amit az ember alkotott és az ember által jött létre.

Nagyszerű dolog, hogy egy pécsi ilyen szeretettel tud beszélni a városáról. Kötődésed mikor kezdődött városodhoz?

Én azon „tűke” családhoz tartozom, akinek van egy sötét folt a múltján, hiszen egész családom harmadíziglen pécsi, mindig volt a családnak legalább egy „tőke” szőlője, innen a „tűke” elnevezés. Ebből a sorból én kilógok, hisz a két testvérem Pécsen született, de egy furcsa román és egy budapesti munkavállalás okán én Budapesten születtem. Budapesti tartózkodásom pár hónapos koromig tartott, de itt rázódtam vissza a rendes családi kerékvágásba 1950 végén, 1951 elején, ami annyit is jelent számomra, hogy csecsemő koromtól érzem, értem ezt a várost. A családom ide kötődik, én szigeti úti, szigeti városrészi gyerek voltam, amely városrész a legtovább őrizte meg a romantikáját, míg el nem nyelte az uránváros és az Egyetemváros a Mezősi utca és a Huszár utca szűk sikátorait. Mindez önmagában is romantika volt: a régi udvarok, a kovácsműhely a szomszédban, az első fagyaltüzem Pécsen a Szigeti úton, ami körülvevett gyermekkoromtól kezdve. Itt jártam az első általános iskolát is, hiszen akkor álltak még a hadapródiskola elhagyott épületei, oda jártunk tornaterembe, ahol dédapám korábban a hadapródiskola testnevelő-tánc- és illemtanára volt. A szomszéd épület, amely egy kaszárnya jellegű létesítmény, volt az első általános iskolánk. Köves udvarát gesztenyefák árnyékolják, itt végeztem az első három osztályt. Kodály Zoltán sógorője volt a tanító nénim a második osztályban. Mindig találkoztam valamivel, ami hírességekkel, meghatározott történelmi korról volt kapcsolatos. A megbúvó Barbakán-árok környékén a Vörös Meteor pályára jártunk korcsolyázni. A régi Pécs mellett már ott volt az új gondolkodás. Ahogy nőttünk, a régit egyre jobban megismertük és ez tényleg adott egy életre szóló kötődést.

Ezek után valóban elmondhatod, hogy pécsi „tűke” vagy. Egy korábbi beszélgetés során megtudtam, hogy neves személyiségek is éltek családotokban, illetve őseid között, rokonságokban.

Nem ismertem, de bizonyított, hogy Virágh püspök úr, akinek kanonok-plébánosa nekem anyai ágon egyik nagybátyám. Tőle származó emlékünk egy családi ereklje, egy kanonok-gyűrű. Nem hordja senki, én őrzöm, mint a legidősebb gyermek a családban. A dédapám is híres embernek számított annak idején sportteljesítménye alapján, a város jobb köreiben. Az akkori kardvívó szakosztályt alapították meg az 1920-as években, többségükben, régi katonatisztek. Ő volt a mestere Tersánszki Ödön kardvívó olimpiai bajnoknak. Így a sportos múlt is fellelhető a családban. Ismertem személyesen Steimetz doktort (aki annak a bizonyos Steimetz kapitánynak testvére volt), szintén a vívás atyja és nagy magyar menedzser a háború előtti és utáni években. 16 évesen játszottam a Pécsi Dózsában több, azóta híressé vált játékosossal. De, hát nem csak a sportban voltak családomnak híres figurái, hiszen Rajczi tanár úr, aki a Nagy Lajos Gimnáziumban történelmet, Árvai Jenő bácsi, aki szintén történelmet tanított és aki sokat tett azért, hogy jogász legyek, vagy aki ellen nem tudtam semmit tenni azért, hogy ne legyek jogász – nem is tudom, hogy melyik megfogalmazás a jó? Sávolyi Laci bácsi, aki szintén a Nagy Lajos Gimnáziumban tanított, Tüskés Tibor, aki a Janus Pannonius Gimnázium

ziumban okított magyarra. Tehát számos olyan kapcsolat volt, ami a régi és az új Pécsset összekötötte életemben.

Mikor érezted először, hogy szereped lehet Pécs város vezetésében?

Ezt sok munka és sok feltétel előzte meg. Kellott hozzá a rendszerváltás körüli politikai környezet. Az 1990-es években sajátos ellentmondás alakult ki: a negyvenes generáció kimaradt a vezetésből, amire felépítette önmagát, addigra jött a rendszerváltás és ebben volt akinek volt helye és volt akinek nem. Volt aki tudatosan építette tovább magát és volt aki ki állt. Én a továbbépítés mellett döntöttem és amikor önkormányzati képviselő lettem, akkor már sejlett, hogy valami lesz. Ahhoz, hogy polgármester legyek, kellett egy csapat, amelyik segít és hisz abban, hogy szeretem a várost és tudok is tenni érte. Támogatásomat úgy tekintem, ami sokat jelent, hiszen ha valakit 70% támogatottsággal választanak meg polgármesternek, az már mond valamit.

Indulásodkor milyen terveket fogalmaztál meg gazdasági, kulturális és szociális téren? Egyáltalán voltak ilyen terveid melyek a munkádban és a törekvéseidben befolyásoltak?

Mi hajszál pontosan megfogalmaztuk, hogy mit szeretnénk ebben a városban. Megfogalmaztuk azt, hogyan szeretnénk és pontosan el is számoltunk mindennel, hogy mit tettünk a városért. Mert így becsületes a köztevékenység. Meg tudtuk fogalmazni, hogy milyen városunk van és azt is tudjuk, hogy milyen várost akarunk. De volt egy hatalmas váltás a város életében, ami egybeesett a rendszerváltozással, ez pedig a bányászat és a könnyűipar megszűnése, a munkahelyek drámai elvesztése. Pillanat alatt szétesni látszott minden, és ehhez képest kellett egy új várost megfogalmazni. Én magam és barátaim abból indultunk ki, hogy ennek a városnak van egy kétezer éves történelme, ami azt mutatta meg, hogy mire alkalmas ez a város. Hadí utak nem vezettek erre, ezért csak logisztikai csomópont volt, ami szolgálta a távollévő hadakat. Mindig a tudomány, a kultúra városa volt. Ez így volt a rómaiak és az őkereszténység idején is. Az ideérkező magyarság is felfedezte magának a várost. Az első püspökség, az első bazilika Magyarországon és rá háromszáz évre az első magyarországi egyetem, amely kérészetű volt ugyan, de az első püspököknek nagy kihívás volt, hogy az egyetem szellemét és szerény vagyonát, épületeit megőrizzék a késői utókorok. A törökök sem tettek másként, mert vallási, kulturális és oktatási központként kezelték ezt a várost. És a német betelepülők, amikor ideérkeztek a 150 éves török uralom után, ők sem találtak jobb kitörési pontot a városnak. Hozzáteszem, mindig is kereskedőváros volt ez a település, hiszen 50 000 főt is elérte a lakosság létszáma még a török időkben is. A Tettey-pataknál mindig Európa hírvő városok voltak. Ezekben a városokban a bosnyákok, a törökök, a horvátok, a magyarok, szerbek mind-mind megfordultak ezek a nemzetiségek.

Mi tehát azt a legkisebb többszöröst kerestük meg, amely visszavezetett az ősidőkhöz. Az éghajlat, a domborzat a városangulat, a történelmi hagyományok megalapozták a jövőt. Kevesen tudják, hogy a bécsinél nagyobb volt a középkori városfal, tehát Bécs városánál nagyobb volt Pécs alapterülete. A várfalat Kinizsi Pál újította fel, így kerültek elő annak idején az első ókori sírkamrák, amelyeket nem tudtak akkor azonosítani. Voltak, amelyeket kiraboltak, voltak, amelyeket egyszerűen békén hagytak. És ha ez volt a város szelleme, akkor a késői utódoknak tudniuk kell, hogy mi a teendőjük. Ha van egyeteme a városnak, akkor fejlesztjük az egyetemet, ha kereskedelemre alkalmas a város, akkor a kereskedelem jellegét erősítjük. Ehhez adtunk ingatlanokat, adókedvezményeket. Az egyetemnek egyetemhez közeli kultúrát kellett nyújtani, mint például tervező, oktató, szakképzési háttér. A megyehatárokon túlról jöttek ide a diákok egyetemekre, a gimnáziumokba, a szakképző iskolákba, tehát ezeket is erősítettük. A százéves bányászkodás után visszatértünk ahhoz az ősi kultúrához, amiből mindig is élt a város és túl tudta élni a történelmi korokat. Pécs túlélő város is volt. Ormos Máriának elvülhetetlen érdemei voltak, annak idején, amikor még az univerzitás gondolatát is tagadták, ő már akkor megalkotta első csíráját az universitásnak. Egy integrált egyetem az jobban tudott együttműködni, bővülni, gyarapodni. A Pécsi Tudományegyetem jelenleg Magyarország legnagyobb egyeteme, ezt tudni kell! Ez különösen akkor érdekes, amikor elmondjuk, hogy 1998-ban 12 500, 2005-ben már 32 000 hallgatója van az egyetemnek. Azt is szeretném hangsúlyozni, hogy át tudtuk állítani a város értelmiségét.

A távfűtés alapvető gond volt, elhatároztuk, hogy viszonylag olcsóbb, élhetőbb lakásokat próbálunk csinálni. Elindítottuk a korszerűsítést, 1995-ben 258 lakás volt távfűtésre korszerűsítve, mára 28 000 lakás készült el és ebből 4500-5000 panellakás hőszigetelését is elvégeztük.

Ez azt jelenti, hogy az ott lakók pénzt kapnak vissza megtakarításként a fűtési szezon végén. Persze, nem vagyunk még készen ezekkel a feladatokkal.

A közlekedés is sok gonddal jár ezeken a dombos vidéken. A villamos megszűnt, jobb buszok kellett, ezért elindítottuk a Mercedes-programot. Azt is el kell mondjam, Pécsre lehet jönni ma már repülőgéppel is. Százéves álmuk volt a pécsieknek, hogy rendes repülőterük legyen. A mecsekaljai repülőtér megszűnt, a pogányi hamar bezárta kapuit a civil közlekedés előtt. Ma már van egy európai mércével is értelmezhető korszerű repülőterünk és Pécs város ma már nem megközelíthetetlen. Egyszóval, vannak kitörési pontjaink, ezeket jól kell értelmeznünk. Visszatérünk az őseink által jól megélt feltételek közé és egy éilhető várost fogunk alkotni, amely saját tehetségére épül, de természetesen külső forrásokra is számíthat a fejlődéshez.

Jól tudom-e, hogy készül Pécs város nagymonográfiája?

Nagyon sok kutatás folyt a városban: levéltárban, a könyvtárban, az egyetemen (geográfiai, flóra, fauna tekintetében), de valamennyi szétszórta, széttagoltan, elaprózva és természetesen a kutatók érdeklődésétől és adottságaiktól függő mélységig. Jól megkutatott az őskor és az ókor, de az újkor alig feldolgozott. A középkor ugyancsak jól feldolgozott, köszönhetően a török történetírásnak. Mária Terézia és kora évenként változó részletességgel áll rendelkezésre. Ezért határoztuk el, hogy létrehozunk egy szerkesztőbizottságot, ami összefogja ezeket a kutatásokat. Pécs történetét meg kell írni, egyszer vázlatosan, másodsor pedig nagyon mély részletességgel. Felkértem a Pécsi Tudományegyetemen dr. Vonyó Józsefeket, hogy álljanak neki Pécs részletes történetének megírásához. Megkértem dr. Tóth József urat, az akkori rektort, kezdje el bemutatni a Mecseknek és környékének valamennyi földalatti, földfelszíni, éghajlati és az ehhez kapcsolódó biológiai történetét. A munkálatok elindultak, kíváncsian várom az eredményt, mert eddig mindig az volt a gond, hogy nincsen pénz. Én mindig azt mondtam, mindig van annyi pénz, amennyi erre a feladatra szükséges. Ilyen kutatási megbízást korábban nem kapott senki, remélem, hogy hamarosan beírunk nagy tervünk.

Pécs is pályázik több magyar város mellett a kultúra fővárosa címre. A többi pályázóval szemben – megítélésem szerint – jelentős az esélyetek. Megosztanád velünk azokat a szempontokat, melyeket nagyon ügyesen kell majd menedzselnetek, hogy biztos befutók lehessetek?

Megítélésem szerint, előbb-utóbb értékvtáltást kell ennél a pályázatnál végezni. Én hiszem, hogy nem a fővárosnak kell ezt a címet elnyernie. Egyszer már a valós kulturális szempontokat kell érvényesíteni és a decentralizációt valakinek Magyarországon végre kell hajtani. A kultúra különösen alkalmas erre, hiszen jelentős történeti, kulturális és kultúrában felnövekvő városai vannak ennek az országnak. Hozzáteszem, hogy Győr az a város, amelyik talán a legközelebb áll hozzánk, ahol óriási váltás volt. Meglepő módon, ott már egészen másként értelmezik a kultúrát. Vagy Miskolc, ahol szeretnék a kulturális kihíváson keresztül elérni, amit mi már teljesen befejeztünk. Debrecen sajátos kultúrát, kálvinista egyházi kultúrát állít középpontba, azaz nyitni akar Kelet felé. Érdekes a kálvinizmus és az ortodoxia találkozása ezzel a gondolkörrel. Szeged úgy gondolta, együtt testesítjük meg a dél-dunántúli régiót és azt a kultúrmissziót és transzformációt, ami lezajlott a két nagy déli város és a Balkán, illetve a délszláv országok irányába. Szerintem ez az út járható, ha valamilyen célt tudunk adni a kulturális fővárosnak. Elképzelhető, hogy lesznek jelentős európai csatlakozási tárgyalások, amikor a 2010-es esemény indul. El kell tehát gondolkodnunk, hogy merre tovább? Mi, arra alapoztuk vállalásunkat, hogy nyugat és dél között van egy ütköző kultúra, ami integrálta városunk valamennyi kultúráját, a városban élők kilenc nemzetiséggel együtt. Ezek a nemzetiségek minden gond nélkül, a legnagyobb egyetértésben éltek együtt a városban 2000 éven keresztül. Innen volt a legkevésbé deportálás is Magyarországról, mert megvédték egymást, amennyire lehetett. Mi, azt fogalmaztuk meg, hogy a kultúrmisszió híd a Balkán felé, befogadjuk ezt a kultúrát és integrálni tudjuk Európába és ettől sajátos a mi pályázatunk. Ily módon, ezt a pályázatot a történelem írta, nekünk csak le kellett másolni.

Nem kerilhetem meg, ezért megkérdelem, hogyan fogadtad a XXXIII. Honismereti Akadémia pécsi megrendezésének hírét?

Minden idejövő szellemi értékkel gazdagodik a város. A konferenciák kohéziós erőt képviselnek egy adott kulturális közösségen belül. Ez lehet egy egyesület, lehet egy alapítvány, a célját tekintve lehet a honismeret, lehet az orvostudomány, a történelem stb., melyeknek minden ága sok éve konferenciázik itt, mert a városnak van egy ilyen hangulata és nyitottsága. Amikor ezt felajánlották, nagy örömmel vettem, támogatást is megígértem hozzá és ezt tar-

tani is fogjuk. Fontos, hogy mások is ismerjék meg ezt a várost belülről, mert kívülről tényleg szép. Ha még az utcán, akkor lehet, hogy a lábadnál van egy kátyú de ha felnézel ott látsz egy szép szecessziós homlokzatot, azután egy másik kátyú és felpillantva magad előtt látod Gázi Kaszim pasa dzsámáját és így tovább, lenézünk, felnézünk. Tüskés Tibor írta egyszer: megyünk a városban, nézzük-nézzük a megszokott kirakatokat, felpillantunk és megyünk 50 métert és egy másik várost látunk. És ez Uránvárosban is érvényes, ahol a bejáratokon különböző állatfigurák voltak, hogy el ne tévedjenek a bányászgyerekek. Az egyik bejáratnál például gólya jelezte, hogy a gólyához kell hazamenni. Mert más város ez, ha emelt fejjel megyünk. A Honismereti Akadémián ezt be is lehet mutatni. Emelt fejjel, leszegett fejjel, más-más képet mutat a város, de ez mégiscsak ugyanaz a város.

A honismeret napszámásai szeretnék, ha az ifjúság nagyobb aktivitással venne részt a honismereti munkában. Ennek egyik megoldását az iskolai honismereti foglalkozások adhatnák. Gond viszont az, hogy sok helyen nincs hon-, és nép-, és helyismeret oktatására képzett pedagógus, másutt viszont a fakultáció ténye ad arra lehetőséget, hogy az iskolában ne is foglalkozzanak ezzel a tárggyal. Neked, mint országgügyi képviselőnek mi a véleményed erről?

Több, mint jó lenne, ha ezt a tárgyat nem fakultációként, hanem kötelező témaként kezelnék. Több, mint jó lenne és nem is értem, hogy miért nincs ez a kötelező tantervben. Nekünk annakidején lakóismeret elnevezésű tárgyakat tanítottak és ennek a tárgynak a keretében megismertük a városunkat és ebből az ismeretből tárgítottuk a tudásunkat a földrajzban, a történelemben. Ma ez valahogy elfelejtődik. Vannak nagyon jó iskolai kezdeményezések, pl. Pécssett iskolai városismereti vetélkedők során ismerik meg városunkat a diákok és ez nagyon jó dolog. Meg kell tudjam, ki vagyok én, ki az ősem, ismerjem meg a szomszéd utcát, ismerjem meg az egész várost, utána megismerhetem az egész világot. Visszatetsző volt számomra, hogy egy fiatal nő, egy vetélkedőn nem tudta, melyik ország fővárosa Tripoli, de mekkora bajban lett volna, ha megkérdik tőle, Karcag melyik megyében van? Lehet, hogy a pécsieket megkérdezve, általában tudnák, hogy hol van Harkány, de azt már kevesebben, hogy hol van Szigetvár, pedig az egy híres történelmi hely. Vagy, Sásdról sem tudnak sokan, pedig ez a település egy baranyai köztársaság volt egy igen rövid ideig a maga tragikomikus történetével. Polgártársaink előbb elmennek Isonzóba, meg Doberdóba, mint Szigetvárra. Talán egyszer ebben is lesz változás!?

Dr. Simor Ferenc

Pécs, Széchenyi tér